

ТЕМА 2. КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗВИТОК

-
- ▶ Однією з найбільш шанованих суспільних цінностей сучасності є конституція. На сьогодні у світі діє більше 200 конституцій (в 2004 р. прийнята також перша наднаціональна Конституція — Конституція Європейського Союзу), а також існує понад 300 конституцій суб'єктів федерацій і автономних утворень. Конституції стали найважливішим здобутком національної політико-правової думки, втілили найкращі здобутки державотворення, а у ряді країн — нормативно закріпили перемоги у революціях, війнах за незалежність тощо. Недаремно, для більшості зарубіжних країн день прийняття конституції став найважливішим загальнонаціональним святом.

КОНСТИТУЦІЇ СВІТУ

ЦІКАВІ ФАКТИ

США

УХВАЛЕНА У 1787 РОЦІ, ПЕРША НОМІНАЛЬНА КОНСТИТУЦІЯ (ДОКУМЕНТ, ЯКИЙ ПРЯМО ПРОГОЛОШУЄ СЕБЕ КОНСТИТУЦІЄЮ), ЩО ДІЄ ДОСІ, ДО НЕЇ ВНЕСЛИ ЗА ЦЕЙ ЧАС 27 ПОПРАВОК (ПЕРШІ 10 БУЛИ ВНЕСЕНІ В 1791 РОЦІ, А ОСТАННІЯ - В 1992-МУ). ТАКОЖ КОНСТИТУЦІЯ США ВВАЖАЄТЬСЯ НАЙМЕНШОЮ У СВІТІ

ІСЛАНДІЯ

КОНСТИТУЦІЮ СТВОРИЛИ ОБРАНИ НАВМАННЯ ГРОМАДЯНИ КРАЇНИ, ДООПРАЦЬОВУВАЛА ЗАКОН КОНСТИТУЦІЙНА РАДА ІСЛАНДІЇ, ЯКА ЩОТИЖНЯ ЗАВАНТАЖУВАЛА НОВІ ПРОЄКТИ ЗАКОНІВ В ІНТЕРНЕТ ДЛЯ ТОГО, ЩОБ ІСЛАНДЕЦЬ МІГ УЗЯТИ УЧАСТЬ В ЇХ ОБГОВОРЕННІ. А ВІДЕОЗВІТ ПРО СВОЮ РОБОТУ ВИКЛАДАЛА У YOUTUBE

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

КОНСТИТУЦІЮ ЗАМІНЯЄ РЯД НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТИВ, СУДОВИХ ПРЕЦЕДЕНТІВ, КОНСТИТУЦІЙНИХ УГОД, УХВАЛЕНИХ У РІЗНИЙ ЧАС

САН-МАРИНО

КОНСТИТУЦІЯ УХВАЛЕНА У 1600 РОЦІ ТА Є НАЙСТАРІШОЮ З ЧИННИХ КОНСТИТУЦІЙ У СВІТІ

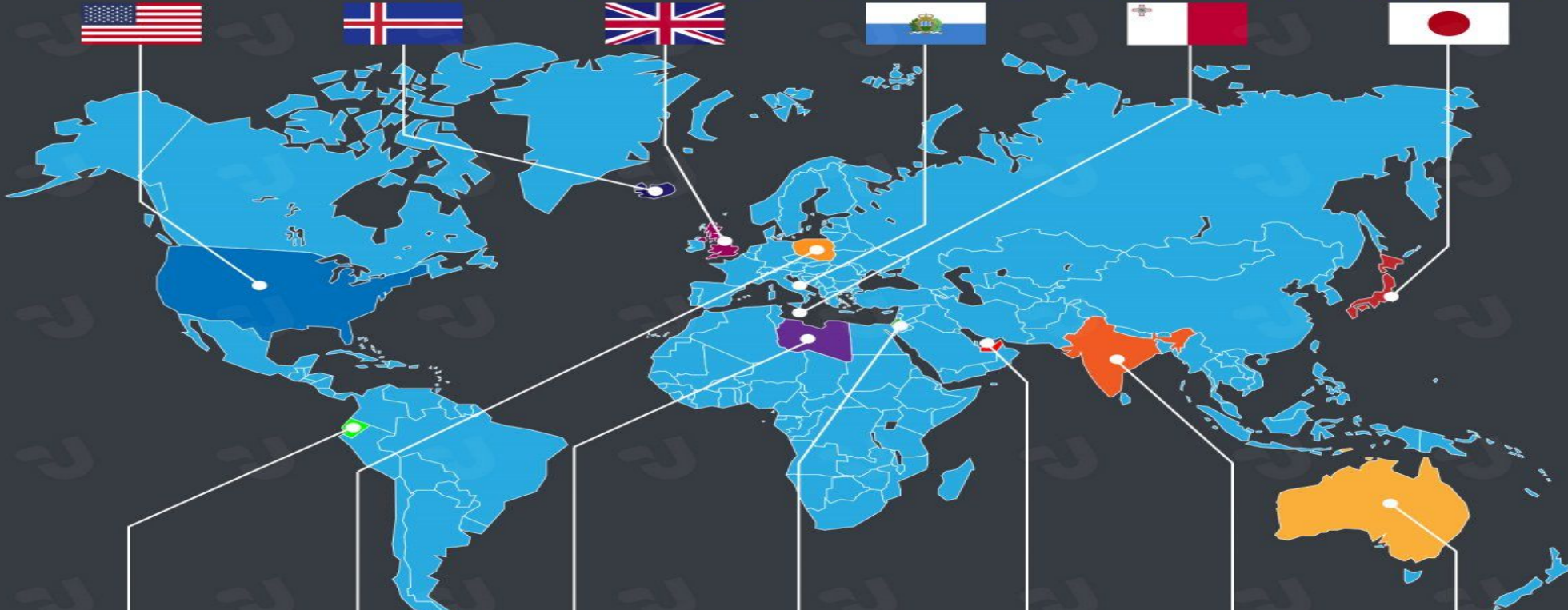
МАЛЬТА

КОНСТИТУЦІЯ ПРОГОЛОШУЄ МАЛЬТУ НЕЙТРАЛЬНОЮ КРАЇНОЮ, ЩО ПРАГНЕ МИРУ

ЯПОНІЯ

КОНСТИТУЦІЯ ЗАТВЕРДЖУЄ ОФІЦІЙНУ ВІДМОВУ КРАЇНИ ВІД ВІЙНИ ЯК ФОРМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ. ПРИЧИНА ВІДМОВИ - ПОРАЗКА ЯПОНІЇ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

ЕКВАДОР

В ОСНОВНОМУ ЗАКОНІ ЗАКРІПЛЕНІ ПРАВА НЕ ТІЛЬКИ ГРОМАДЯНИ, А Й НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА. ВІДАК ПРИРОДА ТА ЕКОСИСТЕМИ, ЩО ІСНУЮТЬ НА ТЕРИТОРІЇ ДЕРЖАВИ, МАЮТЬ ПРАВО НА ІСНУВАННЯ ТА СВОЄЧАСНЕ ВІДНОВЛЕННЯ

ПОЛЬЩА

ПЕРША ЧИНИНА ЄВРОПЕЙСЬКА КОНСТИТУЦІЯ (І ДРУГА У СВІТІ ПІСЛЯ ОСНОВНОГО ЗАКОНУ США), ЯКА БУЛА СХВАЛЕНА У 1791 РОЦІ

ЛІВІЯ

КОНСТИТУЦІЄЮ ОФІЦІЙНО ЗАКРІПЛЕНО НОРМИ КОРАНУ

ІЗРАЇЛЬ

КОНСТИТУЦІЯ ПЕРЕБУВАЄ У СТАДІЇ РОЗРОБКИ. ЇЇ ФУНКЦІЇ ВИКОНЮЮТЬ ДЕКИЛЬКА ОКРЕМИХ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТИВ

ОАЕ

КОНСТИТУЦІЯ БУЛА ЗАТВЕРДЖЕНА НЕ РЕФЕРЕНДУМОМ, А ПІДПИСАНА УСІМА ПРАВИТЕЛЯМИ ЕМІРАТІВ. ТОМУ ЇЇ ПРИТАМАННІ ОЗНАКИ МІЖДЕРЖАВНОГО ДОГОВОРУ

ІНДІЯ

НАЙБІЛЬША У СВІТІ КОНСТИТУЦІЯ, ЩО СКЛАДАЄТЬСЯ З 395 СТАТЕЙ, 12 ДОДАТКІВ, 500 ПОПРАВОК І ЗМІН ТА БЛИЗЬКО 117400 СЛІВ

АВСТРАЛІЯ

У КОНСТИТУЦІЇ ПРОПИСАНА ЗАРПЛАТА ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОРА

- ▶ Для України Конституція України, прийнята 28 червня 1996 р., стала символом консолідації Українського народу в розбудові України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Водночас Конституція України 1996 року є найважливішою категорією національного конституційного права, його серцевиною.

- ▶ У сьогodнішній науці конституційного права термін «конституція» (від латин. *constitutio* – устанoвлення, устрій, порядок) використовується у кількох значеннях. Насамперед, прийнято розрізняти конституцію юридичну і конституцію фактичну.
- ▶ Юридична конституція – це система правових норм, які закріплюють засади конституційного (державного) ладу, встановлюють найвищі правові гарантії прав і свобод людини і громадянина, визначають систему, принципи організації та функціонування органів публічної влади (органів державної влади і органів місцевого самоврядування), встановлюють територіальний устрій держави.
- ▶ Фактична (соціальна, жива) конституція – це характеристика реального стану суспільних відносин, які складають предмет конституційного регулювання, що визначають практично існуючі в країні основи державного ладу, фактичну ситуацію з правами та свободами людини тощо.

Юридична конституція

розглядається у двох аспектах:

Матеріальному

формальному.

Матеріально-юридична конституція - це система правових норм, що регулюють найбільш важливі політико-правові відносини, незалежно від форми закріплення цих норм.

Формально-юридична конституція – це система правових норм, які регулюють найважливіші політико-правові відносини і містяться в одному чи кількох нормативних актах, що мають вищу юридичну силу.

Етапи світового конституційного розвитку:

- ▶ Перший етап (X ст. – 1914 р.) – це період утвердження буржуазного суспільства в країнах Європи та Америки і початок становлення конституційного ладу. Цей етап характеризується двома важливими моментами:

- ▶ Конституціоналізм веде початок від давньогрецьких конституцій, які діяли за кілька століть до н.е., про які відомо лише за працями Арістотеля.

- ▶ У період принципату Стародавнього Риму з'являються поряд з актами римського сенату (*senatusconsultus*) імператорські приписи різних видів, які отримали найменування конституцій (*Constitutio ediktum, mandatum, decretum, rescriptum*). Їх зміст і місце в розвитку правової системи Риму представляє інтерес, перш за все, як екскурс в етимологію поняття.

- ▶ - відбувається процес формування англійської конституції, першою цеглиною якої вважається ще підписана Іоанном Безземельним Велика хартія вільностей (Magna Charta) – 1215 р. Так, важливими складовими англійської конституції стали Habeas Corpus Act (Акт для кращого забезпечення свободи підданих і для попередження ув'язнення за морями – 1679 р.), 1689 р., Акт про престолонаслідування – 1701 р.

- ▶ 70-х - 80-х р.р. XVIII ст. і передусім у Конституції США (1787 р.). До цього ж періоду розвитку конституціоналізму відносяться Декларація прав людини і громадянина (Франція, 1789 р.), Конституції Франції та Польщі,

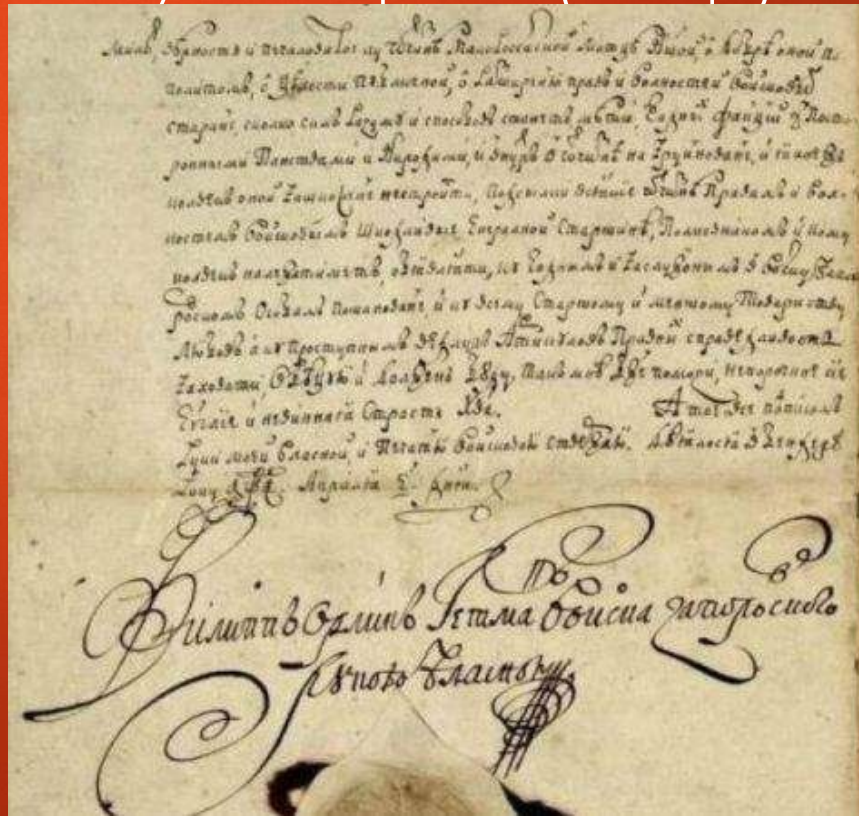

- ▶ На першому етапі конституційний процес практично зосереджувався лише в країнах Європи та Америки. В Азії перші конституції з'явилися в Японії (1889 р.), Китаї (1912 р.) та Ірані (1906 р.).

- ▶ а також "перший конституційний акт в Україні "(М.П. Василенка) -" Правовий уклад та Конституції відносно прав і вольностей Війська Запорозького ", відомий як Конституція П. Орлика (1710 р.).

- ▶ Другий етап (1914 – 1945 рр.) характеризується різкою активізацією конституційної правотворчості як у країнах зі сталими конституційними традиціями, що було пов'язане з демократизацією державно-політичних режимів (Німеччина), так і в країнах, які або не мали раніше своїх конституцій (Ефіопія), або ж утворилися внаслідок розвалу Російської та Австро-Угорської імперій (Латвія, Чехословаччина, Естонія).
- ▶ Другому етапу притаманне певне розширення предмета конституційного регулювання за рахунок питань політичного і соціально-економічного розвитку.

- ▶ Третій етап (1945 р. – кінець 80-х рр. ХХ ст.) пов'язаний з тим, що конституційний процес набув загальносвітового характеру, до нього долучилися практично всі держави світу. Цей етап характеризувався використанням різних конституційних моделей: ліберальної (західної), яка склалася на першому та другому етапах; соціалістичної (псевдоконституційної, «нової»), втіленої в конституціях країн, що розвиваються.

- ▶ Четвертий етап (від кінця 80-х років ХХ ст. – до нині) пов'язаний з ліквідацією тоталітарних і авторитарних режимів у соціалістичних країнах та країнах, що розвиваються. Так, тільки за період з 1989 р. до 1995 р. було прийнято близько 100 нових конституцій. За цей час фактично припинила існування соціалістична модель конституції. Нові конституції, прийняті в пострадянських країнах, близькі до ліберальної (західної) моделі. Суттєво трансформувались у напрямку до цієї моделі й конституції країн, що розвиваються.

Основні положення теорії конституціоналізму:

- ▶ 1) Конституція – це акт, що має встановлювати належну (конституційну) організацію державної влади, яка покликана забезпечувати рівність людей, їх захист та гарантованість природних прав і свобод людини. Призначення конституції полягає в закріпленні нової моделі державної влади, що є захищеною від можливої узурпації та функціонує в інтересах всього народу. Іншими словами, мова йде про необхідність закріплення нової системи владовідносин у суспільстві під час переходу від тоталітаризму (феодалізму) до демократії, і конституція відіграє роль юридичного засобу, за допомогою якого ця нова система влади закріплюється, надає їй легітимного характеру.
- ▶ 2) Належна (конституційна) організація державної влади повинна базуватися на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову гілки влади, що саме й ускладнює можливість узурпації влади і дозволяє захистити людей від тиранії.
- ▶ 3) Установлювати належно (конституційно) організовану державу може лише народ, тільки якому, і належить верховне право вирішувати власну долю. З цього випливає право народу на насильницьке повалення тиранічної, неналежним чином організованої влади, яка посягає на природні права і свободи людини.

- ▶ 4) Конституція як акт за допомогою якого народ установлює належно (конституційно) організовану державу, характеризується найвищою юридичною силою щодо актів державної влади, оскільки остання має похідну від установчої влади народу природу. Це означає, що жоден орган державної влади не може на свій розсуд змінювати конституційні положення, які визначають установлений народом характер організації державної влади.
- ▶ 5) За своєю соціально-політичною сутністю конституція являє собою певний компроміс інтересів різних частин суспільства (станів, класів, страт (верств), спільнот тощо). Під кутом зору конституційного ідеалу конституція – це своєрідний суспільний договір, угода між членами суспільства з приводу установлення тієї або іншої конкретної форми організації влади, яка більшістю народу була би визнана справедливою.
- ▶ 6) Як суспільний договір конституція повинна мати письмову форму, що забезпечує чітке виконання умов договору, однозначне тлумачення його положень.

-
- ▶ конституціоналізм – це теорія і практика конституційного будівництва. Його складовими є передові, науково обґрунтовані і практично апробовані теорії, доктрини, концепції, ідеї

-
- ▶ Зміст конкретної конституції визначають різні чинники – час прийняття, юридичні та релігійні традиції, загальний рівень правової культури суспільства, географічні та демографічні фактори тощо. Водночас аналіз існуючих конституцій дозволяє виділити норми та інститути, що є обов'язковими елементами будь-якої конституції.

- ▶ До них відносяться:
- ▶ 1) Найважливіші принципи організації державної влади – народний суверенітет, поділ влади, верховенство права, державний суверенітет, гуманізм.
- ▶ 2) Основи правового статусу людини і громадянина – принципи правового статусу людини і громадянина (свободи, рівності у правах і гідності, гарантованості прав і свобод людини тощо), основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина та їх гарантії.

- ▶ 3) **Форми здійснення народовладдя – пряма та представницька демократія. Організація, структура і компетенція вищих органів державної влади – інститути парламентаризму, глави держави, уряду, вищої судової влади.**
- ▶ 4) **Основи правового регулювання в державі – ієрархія правових актів, сфери законодавчого регулювання, співвідношення юридичної сили міжнародних договорів та актів національного законодавства.**
- ▶ 5) **Основи правового положення адміністративно-територіальних одиниць (статус суб'єктів федерації).**

Функції конституції – це основні напрямки її впливу на суспільні відносини, які обумовлені соціальним призначенням конституції.

Основні з них:

- ▶ - юридична функція, пов'язана з тим, що конституція є основним джерелом права, вона має найвищу юридичну силу (формально-юридична конституція), є базою чинного законодавства і визначає всю систему правового регулювання в суспільстві;
- ▶ - політична функція полягає в тому, що конституція встановлює основи організації публічної влади, визначає основні принципи політичної діяльності, функціонування інститутів політичної системи суспільства;
- ▶ - ідеологічна функція полягає у виховній ролі конституції, яка встановлює взаємовідносини держави з людиною, інститутами громадянського суспільства на основі їх взаємної відповідальності. У конституції держави чітко формулюються ті духовні цінності, на які вона орієнтована – свобода людини, непорушність прав і свобод людини і громадянина, демократія тощо.

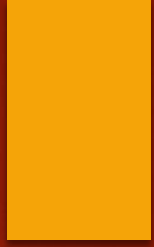
-
- ▶ Дія конституції. Під дією конституції розуміють її вплив на суспільні відносини. Аналіз дії конституції передбачає визначення часових і просторових меж, кола осіб, на яких поширюються положення конституції, а також механізмів такої. Тобто, мова йде про дію конституції в часі, у просторі та по колу осіб.

- ▶ Дія конституції в часі визначається початком і припиненням її дії. Конституція починає діяти від моменту набуття нею чинності, і цей момент зазначається в самому тексті конституції або в окремому законі. Наприклад, Конституція України 1996 р. згідно з її ст. 160 набула чинності від дня її прийняття. При цьому стають правочинними всі положення конституції одночасно або ж у перехідних положеннях конституції передбачається пізніший строк дієвості окремих її положень. Так, у перехідних положеннях Конституції України визначено особливий порядок введення в дію положень Конституції, що визначають грошову одиницю України (після введення національної грошової одиниці - гривні), порядок арешту, тримання під вартою і затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину (протягом п'яти років після набуття чинності Конституцією) тощо.

- ▶ Момент припинення дії конституції залежить від того, є вона тимчасовою чи постійною. Тимчасові конституції приймаються на встановлений в цій конституції строк або діють до настання визначених конституцією подій (наприклад, до прийняття постійної конституції). Постійні конституції не містять будь-яких вказівок про строк своєї дії, тобто приймаються на необмежений строк.
- ▶ Дія конституції в просторі характеризується тим, що її положення поширюються на всю територію держави, а зі зміною території держави одночасно змінюється і сфера просторової дії конституції.
- ▶ Дія конституції за кругом осіб характеризується тим, що її положення поширюються на всіх суб'єктів права, що перебувають на території країни. Що стосується громадян, а також своїх юридичних осіб, установ та організацій, то дія конституції поширюється на них також і у випадках перебування за кордоном.

- ▶ Порядок прийняття конституції залежить від того, хто здійснює установчу владу. Після прийняття конституція легалізується, тобто стає законним документом, який має найвищу юридичну силу. В літературі виділяють три основні способи прийняття конституції: виборцями шляхом референдуму, представницьким органом та главою держави або главою виконавчої влади.
- ▶ Референдум забезпечує найвищу ступінь легітимності конституції та може застосовуватися як завершальна стадія конституційного процесу, коли на всенародне затвердження вноситься конституція, попередньо схвалена представницьким органом (конституції багатьох штатів США, Бенін, Конго, Іспанія, Румунія, Польща та ін.). У деяких країнах конституції приймалися шляхом референдуму та без участі в її розробленні будь-якого представницького органу (конституції Франції, 1958 р.; Казахстану, 1995 р.; Росії, 1993 р.).
- ▶ До представницьких органів, які можуть наділятися установчою владою (за дорученням народу), належать установчі збори (конституційні асамблеї, конституційні конвенти тощо), парламент, надпарламентські установи.

- ▶ 2. У багатьох країнах світу, зокрема і в Україні, конституції приймалися парламентами. При цьому застосовуються два способи:
  - ▶ а) реорганізація парламенту в установчі збори, що передбачає спеціальну процедуру отримання парламентом мандата виборців на те, щоб діяти як установчі збори (Шрі-Ланка, 1972 р.; Танзанія, 1977 р.; Замбія, 1992 р.);
  - ▶ б) без формальної реорганізації в установчі збори, коли конституція приймається із застосуванням звичайної парламентської процедури, передбаченої конституцією, що скасовується (наприклад, конституції Мозамбіку, 1990 р.; Грузії, 1995 р.; України, 1996 р., та ін.).

09:20
ПІДСУМКИ ГОЛОСУВАННЯ

		ЗА	315
		ПРОТИ	36
		УТРИМАЛИСЬ	12
№262	НЕ	ГОЛОСУВАЛИ	30
		ВСЬОГО	393

РІШЕННЯ ПРИНЯТО

РДА

- ▶ Надпарламентські установи – це діючі спорадично виборні органи, які формують постійнодіючий парламент (приміром, Всекитайські збори народних представників – КНР, З'їзд народних депутатів – Росія, за Конституцією РСФСР 1978 р., Великий народний хурал – Монголія).
- ▶ 4. Глава держави є суб'єктом права прийняття конституції в деяких монархічних державах. Прийнятими монархом (дарованими владою монарха), себто октройованими, є, наприклад, конституції Кувейту, Бахрейну, Катару, Оману, Саудівської Аравії, Об'єднаних Арабських Еміратів.
- ▶ В історії конституційного розвитку відомі і деякі специфічні способи прийняття конституції, що їх, проте, не можна віднести до легітимних, приміром – прийняття конституції вищим керівним органом правлячої політичної партії – в Анголі, 1975 р.; Мозамбіку, 1975 р.; Конго, 1969 р.; Іраку, 1970 р.

Види конституцій.

- ▶ 1) За формою (структурою) конституції поділяються на писані та неписані:
- ▶ Писана конституція являє єдиний нормативний акт або кілька нормативних актів, перелік яких чітко визначений.
- ▶ Неписана конституція складається з чітко не визначеної кількості джерел, серед яких можуть бути як писані (акти парламенту, судові прецеденти), так і неписані або усні (конституційні звичаї). При цьому остання група джерел складає значну частку в структурі конституції.

- ▶ За способом зовнішнього виразу і організації конституційних норм конституції поділяються на: кодифіковані – представляють собою один нормативний акт (Швейцарія 1999 р., М'янма 2008 р., Еквадор 2008 р.) та не кодифіковані – складаються з декількох нормативних актів і значної кількості конституційних звичаїв (Канада, Лівія).

-
- ▶ 3) За терміном дії конституції поділяються на постійні і тимчасові.
  - ▶ Постійні конституції, таких на сьогодні більшість, не передбачають певного терміну їх дії, але це не означає неможливості їх зміни або скасування. Тимчасові конституції приймаються на обмежений строк або до настання певних подій, наприклад, до прийняття нової конституції.

- ▶ За способом набуття конституції поділяються на
- ▶ октройовані (даровані народу главою держави)
- ▶ народні (прийняті представницьким органом або шляхом референдуму).

- ▶ До октройованих відносять конституції, даровані монархом (Саудівська Аравія 1992 р., Оман 1996 р.), після чого його влада обмежується, президентом (Нігерія 1999 р.) народом, та конституції, даровані метрополією своїй колонії, яка проголошувалася незалежною державою (Великобританія – Гренада 1973 р., Маврикій 1968 р.).
- ▶ До народних відносять конституції, прийняті установчими зборами (Болгарія 1991 р., Уганда 1995 р., Еквадор 1998 р.), парламентом країни (Судан 2005 р., Угорщина 2001 р.) або затверджені на всенародному референдумі (Сербія 2006 р., Єгипет 2012 р.).

- ▶ За порядком зміни, внесення поправок і доповнень конституції поділяються на:
  - ▶ - дуже жорсткі (конституція США 1787 р.), які передбачають обмеження установчої влади колом конституційних положень, що можуть змінюватися («обмеження за предметом перегляду»), чи обставинами, за яких забороняється вносити будь-які зміни до конституції;
  - ▶ - менш жорсткі (конституції Пакистану, 1973 р.; Іспанії, 1978 р.; Казахстану, 1995 р.), які передбачають суттєво ускладнену процедуру зміни лише «укріплених» статей;
  - ▶ - гнучкі – змінюються в такому ж порядку, як і звичайні закони (конституції Ізраїлю, Швеції).

- ▶ За формою правління, яка закріплюється в конституції, розрізняють монархічні (конституція Японії 1947 р.) та республіканські (конституції Франції 1958 р., Польщі 1997 р.).

- ▶ Залежно від державно-політичного режиму розрізняють конституції демократичні, авторитарні й тоталітарні.
- ▶ Згідно з конституційною доктриною конституція може бути лише демократичною, такою, що встановлює належну модель організації влади, реально гарантує права та свободи людини і громадянина.
- ▶ Авторитарні (такі, що обмежують певні права людини, насамперед громадянські й політичні) або тоталітарні (затверджують одну ідеологію як загальнообов'язкову і державну та однопартійну систему) конституції за великим рахунком взагалі не можна називати конституціями з огляду на їхній антиконституційний зміст. Це, скоріше, квазі-конституції або статутні документи держави.

- ▶ За формою державного устрою,що встановлюється конституціями, вони поділяються на
- ▶ федеративні (конституція Німеччини 1949 р.)
- ▶ унітарні (конституції Греції, 1975 р., Киргизії 2006 р.).

Витоки та періоди конституційного розвитку України.

Пакти й конституції законів та вільностей Війська Запорозького (Конституція Пилипа Орлика)	укла-дено	5 квітня 1710 р. у м. Бендери
Конституцію Української Народної Республіки (Статут про державний устрій, права і вільності УНР)	при-йнято	Центральною Радою 29 квітня 1918 р.
Закони про тимчасовий державний устрій України	затвер-джено	Гетьманом Павлом Скоропадським 29 квітня 1918 р.
Тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії	ухва-лено	Українською Національною Радою 13 листопада 1918 р.
Закон про тимчасове верховне управління та порядок законодавства в Українській Народній Республіці	затвер-джено	Головою держави Симоном Петлюрою 12 листопада 1920 р.
Конституції УРСР	при-йняті	1919, 1929, 1937, 1978 рр.
Конституційний договір між Президентом України і Верховною Радою України про організацію державної влади та місцевого самоврядування на період до прийняття нової Конституції України	підпи-сано	8 червня 1995 р. Верховною Радою України
Конституція України	при-йнято	28 червня 1996 р.

Схема 9. Етапи становлення та розвитку конституціоналізму в Україні

Процес розробки, прийняття, реалізації чинної Конституції України та внесення до неї змін умовно можна поділити на п'ять основних періодів:

- ▶ перший період (1991-1996 рр.) ознаменувався здобуттям незалежності України, дією Конституції (Основного Закону) України від 20 квітня 1978 р. із змінами та доповненнями, підписанням Конституційного Договору між Верховною Радою України та Президентом України «Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні» від 8 червня 1995 р., процесом підготовки проекту Конституції, укладанням та прийняттям Конституції України 28 червня 1996 р.;

- ▶ другий період (1996-2004 рр.) став етапом реалізації положень Конституції України 1996 р. та позначився проведенням 16 квітня 2000 р. Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, участь у якому взяли 81,15% громадян України, що мали право голосу. Усі питання винесені на всенародне опитування отримали підтримку: за питання про додаткові підстави для дострокового припинення повноважень Верховної Ради України проголосувало 84,69% громадян України, що взяли участь у голосуванні; за обмеження депутатської недоторканності – 89%; за зменшення конституційного складу парламенту з 450 до 300 народних депутатів України – 89,91%; за необхідність формування двопалатного парламенту в Україні – 81,68%. Конституційний Суд України визнав рішення Всеукраїнського референдуму 16 квітня 2000 р. імперативними, але вони так і не були реалізованими;

-
- ▶ третій період (2004-2010 рр.) ознаменувався процесом внесення змін і доповнень до Конституції України (конституційною реформою), які було здійснено на підставі Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 р. та позначився масштабною конституційною кризою 2007-2010 рр. і пошуком легітимних шляхів удосконалення розбалансованого Основного Закону держави;

- ▶ четвертий період (2010-2014 рр.) відзначився визнанням 30 вересня 2010 р. Конституційним Судом України неконституційним Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 р., поверненням чинності Конституції України в редакції від 28 червня 1996 р., прийняттям законів України «Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 1 лютого 2011 р. та «Про внесення змін до статті 98 Конституції України» від 19 вересня 2013 р., а також започаткуванням роботи Конституційної Асамблеї в 2012 році;

- ▶ п'ятий період (2014 р. – до нині) ознаменувався відновленням парламентсько- президентської форми правління та ухваленням Українським парламентом Закону України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р., яким було повернено дію норм Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 р. до тексту Конституції України від 28 червня 1996 р. із змінами і доповненнями, внесеними законами України «Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 1 лютого 2011 р. та «Про внесення змін до статті 98 Конституції України» від 19 вересня 2013 р.

-
- ▶ Властивості Конституції України – це її специфічні риси, які відрізняють конституцію від інших нормативно-правових актів, характеризують її сутність і зміст. В науці розрізняють юридичні, політичні та ідеологічні властивості конституції.

- ▶ 1) Вона є головним джерелом національного права України, ядром усієї правової системи, юридичною базою чинного законодавства.
- ▶ 2) Вона характеризується юридичним верховенством, що означає її пріоритетне становище в системі національного законодавства України, вищу юридичну силу щодо всіх інших правових актів.

- ▶ 3) Вона відзначається стабільністю, яка забезпечується особливим, ускладненим порядком внесення до неї змін і доповнень.
- ▶ 4) Їй притаманна пряма дія норм, що означає, на підставі ч. 3 ст. 8 Конституції України, можливість звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини безпосередньо на підставі Конституції України.
- ▶ 5) Вона характеризується особливим правовим захистом, який має на меті забезпечення дотримання конституційних положень, захист від порушень як «знизу» – фізичними і юридичними особами, так і «згори» – різними гілками державної влади.